

Tämä on rinnakkaistallenne. Sen viitetiedot saattavat erota alkuperäisestä /

This is a self-archived version of the original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Version: publisher's version

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä: /

To cite this article please use the original version:

Pulkka, Eeva-Kaisa 2022. Laidun kutsuu lehmiä. Maatilan Pellervo: Eläin nro 2, 16 - 18

.

Laidun kutsuu lehmiä

Laidunnus muuttaa muotoaan karjakoon kasvaessa.

Kokoaikalaidunnus on usein hankala tai jopa mahdoton toteuttaa, mutta ulkoilu pellolla on lehmälle terapiaa, vaikka pötsi ei täytyisikään.

TEKSTI JA KUVAT **EEVA-KAISA PULKKA**

Terapialaidunnus on hyvä vaihtoehto laskea lehmät ulos, jos karjan koko suhteessa käytettävissä olevaan laidunalaan on suuri tai laidunnukseen ruokinnallisessa mielessä ei ole muuten mahdollisuutta tai halua.

Terapia- tai jaloittelulaidunnuksella tarkoitetaan laiduntamista ilman ruokinnallista merkitystä. Yleensä kyse on lypsy-lehmistä, joilla on pääsy laitumelle joko

vapaasti tai rajoitetusti, mutta rehu on tarjolla navetassa.

Koko- ja osalaidunnukseen verrattuna terapialaidunnukseen riittää pienempi pinta-ala, kun laitumen ei tarvitse tarjota lehmille pötsin täytettä. Koko- ja osa-aikalaidunnus vaativat riittävän laidunalan lähellä navettaa, mikä rajoittaa etenkin isojen karjojen laiduntamismahdollisuuksia.

Terapialaidun voi toimia vaihtoehtona myös jaloittelutarhalle. Laitumen perustamis- ja aitauskustannukset sekä ylläpito ovat yleensä pienemmät kuin jaloittelutarhan, jonka rakentaminen ja ylläpito vesien keräilyineen voi olla työläs ja hintava.

Laidun tarjoaa luonnostaan pehmeän alustan lehmän sorkille, mikä kiinteäpohjaisessa jaloittelutarhassa jää toteutumatta. Tämän lisäksi lehmällä on laitumella runsaasti tilaa liikkuu ja toteuttaa luontaista käyttäytymistään. Tilakokemusten perusteella laitumen pitävä pohja tekee esimerkiksi kiimakäyttäytymisestä näkyvämpää.

Laidunta voi säiden salliessa käyttää myös talvella. Lumi puhdistaa sorkkia ja kylmällä on lieventävä vaikutus tulehduksiin.

Vapaudesta rutiini

Terapialaidunnuksen käytännöt vaihtelevat tiloittain, vapaasta kulusta vuorokauden ympäri rajoitettuun pääsyyn vain tiettyinä aikoina. Omalle karjalle parhaiten sopivan tavan löytää kokeilemalla. Tosin muutaman ensimmäisen päivän perusteella tuomiota ei kannata tehdä, lehmillä menee aikaa tottua uuteen vapauteen.

Parhaiten terapialaidunnus toimii, kun siihen muodostuu lehmien tuntema rutiini. Tämä ehkäisee ylimääräistä riehaantumista ja siitä johtuvia loukkaantumisia. Myös kohtuullisen lyhyt aika edellisestä lypsystä ennen ulos laskua ehkäisee utarerevähtymiä ja mahdollista solutason nousua.

Laitumelle johtava kuja kannattaa perustaa hyvin, jotta se kestä kulkua myös sateisempina aikoina.

Automaattilypsytiloilla ulkoilun ja laidunnuksen esteenä nähdään usein mahdolliset lypsyviiveet. Laiduntavilla automaattilypsytiloilla vapaa ulkoilu ei heikennä kiertoa. Lypsykäynnit voivat laidunkauden alussa hie-man pudota, mutta palautuvat nopeasti. Kun laitumella ei juuri ole syötävää, lehmät hakeutuvat syömään navettaan ja samalla lypsylle.

Tilat korostavat lehmien tuntemaan laidunrutiinin merkitystä myös tässä suhteessa sekä sitä, että lähtökohtaisesti automaattilypsyssä lehmät käyvät itse lypsyllä, ja sama pätee laidunnukseen. Laidunportteja tiloilla on käytössä varsin vähän eikä niitä koeta tarpeellisiksi juuri edellä mainitusta syystä.

Terapialaitumilla ei yleensä ole tarjolla vettä, joten lehmät tulevat takaisin navettaan myös juomaan. Ruotsissa laitumelle sen sijaan suositellaan vesipistettä ja tärkeimpänä houkuttimena navettaan pidetään maistavaa rehua.

Ulos sään ehdoilla

Jos lehmät käyvät laitumella ohjatusti, voi laidun olla hieman kauempana navetasta, mutta automaattilypsytiloilla laitumen on oltava laidunnustavasta riippumatta navetan läheisyydessä, jotta lypsykierto säilyy tasaisena. Tutkimuksissa on myös todettu lehmien liikkuvan paremmin takaisin navettaan, kun niillä on näköyhteys siihen.

Liikenteen sujuvuutta parantavat erilliset ulos- ja sisäänkäynnit, mutta vähintään riittävän leveä väistämisen mahdollistava kulkuväylä on tarpeen, jotta yksittäinen lehmä ei pääse pomottamaan muiden kulkemista.

Laitumelle johtavat kujat kannattaa perustaa hyvin, jotta ne kestävätkin myös sadejaksoja. Kovapohjaisen kujan voi kattaa esimerkiksi kuorikkeella tai muulla pehmeämmällä materiaalilla, jotta se on lehmälle miellyttävä kulkea. Upottava, kurainen tai kova ja kivinen kuja ei houkuttele lehmää laitumelle.

Laiduntavat tilat painottavat myös sään seuraamisen merkitystä. Pidempien sade-

Parhaiten terapia-laidunnus toimii, kun siihen muodostuu lehmien tuntema rutiini.

Aitoihin tottunut lehmä pysyy kevyenkin aitauksen oikealla puolella. Jos lähellä on muuta asutusta tai laidunalue pysyvä, voi vankemman aidan pystyttäminen olla järkevää.

jaksojen ajaksi navetan ovet laitetaan usein kiinni, jotta laidun ei polkeudu sorkkien alla pilalle.

Kesähelteillä lehmä ei vapaan valinnan tilanteessa yleensä mene ulos, vaan jää mieluummin varjoon navettaan ja ulkoilee yöllä, jos siihen on mahdollisuus. Mieluisinta laidunnus on tilakokemusten perusteella syksyn viileinä, kuivina päivinä.

Terapialaidun kestää paremmin, jos sen voi jakaa osiin ja vaihtaa lohkoa aika ajoin. Näin nurmi saa levätä ja kasvaa uutta. Laidunta perustaessa siemenseokseen kannattaa valita tallausta kestäviä nurmilajeja. ■

Artikkeli perustuu Savonia-ammattikorkeakoulun Jalaka-hankkeessa tuotettuun materiaaliin jalaka.savonia.fi. Nettisivuilta löytyy lisätietoa ja tilakokemuksia sekä laiduntamisesta että jaloittelusta.

Uudistuksia jaloitteluelvoitteeseen

NAVETAN OVIA pyritään saamaan auki niin lain, investointituen, hyvinvointikorvauksen kuin meijerienkin toimesta. Pihattojen tuoma vapaus ei yksin riitä, vaan lehmät halutaan ulos.

Uusi eläinten hyvinvointilaki pidentää voimaan tullessaan nykyistä 60 päivän jaloitteluelvoitetta 90 päivään. Velvoite koskee parsinavetassa kytkettynä olevia lypsylehmiä ja yli kahdeksan kuukauden ikäisiä maidontuotantoa varten kasvatettavia hiehoja. Jaloittelu on toteutettava touko–syyskuun välisenä aikana.

Jaloitteluksi luetaan pääsy jaloittelutarhaan tai laitumelle. Jaloittelutarhassa jokaiselle naudalle täytyy olla tilaa vähintään 6 neliötä ja tarhan pitää olla kool-

taan vähintään 50 neliötä. Laidun on nurmen peittämä alue.

Pihatoihin ulkoitteluelvoite ei ulotu, mutta tulevalla rahoituskaudella investointituki vaatii jaloittelutarhan tai laitumen uusien pihattojen yhteyteen. Investointitukea myönnetään myös jaloittelutarhan rakentamiseen olemassa olevan pihaton peruskorjauksen yhteydessä.

Nautojen jaloittelua ja laidunnusta tuetaan myös hyvinvointikorvauksen kautta edellisvuosien tapaan. Useat meijerit ovat joko ottaneet tai ottamassa jaloittelun ja laidunnuksen yhdeksi maidon hinnoittelun perusteeksi.

Uuden eläinten hyvinvointilain on tarkoitus tulla voimaan ensi vuoden alussa.

Laidunnurmen voi laskea ruokinnassa pienenä lisänä, mutta maito tuotetaan mahtavalla rehulla navetassa.

